

การศึกษาเปรียบเทียบสรรพคุณสมุนไพรในตำรับยาแผนโบราณ

นางสาว ธิญญา มาศ มงคล

นางสาว พรพิมล พิพิธธีรฤการ

โครงการพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาเภสัชศาสตรบัณฑิต

คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. ๒๕๔๑

**COMPARISON OF USES OF MEDICINAL PLANTS IN
TRADITIONAL MEDICINES**

**MISS TANYAMAS MONGKOL
MISS PORNPIMOL PIPITHIRUNKAN**

**A SPECIAL PROJECT SUBMITTED IN PARTIAL
FULFILMENT OF
THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
BACHELOR OF SCIENCE IN PHARMACY
FACULTY OF PHARMACY
MAHIDOL UNIVERSITY
1998**

บทคัดย่อ

โครงการพิเศษนี้มีวัตถุประสงค์เปรียบเทียบสรรพคุณสมุนไพรในตำรับยาแผนโบราณกับรายงานการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ว่ามีข้อมูลยืนยันมากน้อยเพียงใด จึงได้คัดเลือกกลุ่มยาสตรีทั้งหมด 29 ตำรับ ซึ่งประกอบด้วย ยาสมุนไพร 81 ชนิด แบ่งเป็นพืช 76 ชนิด แร่ธาตุ และสัตว์รวม 5 ชนิด จากผลการรวบรวมข้อมูลตำรับยาแผนโบราณ 29 ตำรับ พบว่ามีสมุนไพรที่มีรายงานสนับสนุนสรรพคุณในด้าน การขับน้ำคาวปลา, ช่วยให้มีมดลูกเข้าอู่เร็ว, ขับประจำเดือน 15 ชนิด, แก่ท้องอืดท้องเฟ้อ, จุกเสียดแน่น 17 ชนิด, ช่วยเจริญอาหาร บำรุงร่างกาย 8 ชนิด, บำรุงโลหิต 7 ชนิด, เป็นยาระบาย 2 ชนิด, ยาบำรุงน้ำนม 1 ชนิด นอกจากนี้พบว่าตำรับที่มีรายงานทางวิทยาศาสตร์สนับสนุนสรรพคุณที่กล่าวอ้างทุกส่วนมี 14 ตำรับ ได้แก่ ยาคุณแม่, ยาตรีนิสิงเห, ยาผงสำหรับดองเหล้าตรามืดหอม, ยาผงตราเสือ 11 ตัว, ยาลูกกลอนรักไทย, ยาสตรีจอมทอง, ยาสตรีไซกิมตัน, ยาสตรีตั้งกุยตราโสมจงเหลียน, ยาสตรีเล่งคุณ, ยาหมายเลข ๑ ตราแม่เลื่อน, ยาหมายเลข ๒ ตราแม่เลื่อน, ยาไฟประลัยกัลป์, ยาไฟห่ากองและยาบำรุงโลหิต ตำรับที่มีรายงานทางวิทยาศาสตร์สนับสนุนสรรพคุณที่กล่าวอ้างบางส่วนมี 12 ตำรับ ได้แก่ ยาผงแสงสว่างตราค้างคาว, ยาเม็ดฟอกเลือดเล่งคุณ, ยาลมตราเคียวคู่, ยาเลือกนามตรากาไก่, ยาสตรีตราแก่นนคร, ยาบำรุงสตรีตราขาม้า, ยาสตรีตรานางฟ้า, ยาสตรีตรานางฟ้าชนิดน้ำ, ยาสตรีเบนโล, ยาสตรีพระจันทร์, ยาสตรีเพ็ญภาค และยาประสะไหล

ABSTRACT

This purpose of this study is to compare uses of traditional medicines with uses of medicinal plants in the formulations according to research data . Twentynine woman tradition formularies which comprise 76 herbs and 5 animal products were studied. From these 29 traditional formulars, there were herbs severel used, i.e. 15 emmenagogues, 17 antiflatulants, 8 bitter tonics, 7 improving bloods, 2 laxatives and 1 plant for lactation. Moreover, it was found that 14 formulars were totally supported by research works. These formulations are Yha-Khun-Mae, Yha-Tree-Ni-Sing-Hae, Yha-Phong-Dong-Lao-Tra-Mid-Mor, Yha-Phong-Tra-Seau-11-Tao, Yha-Look-Klon-Rak-Thai, Yha-Sa-Tri-Jom-Tong, Yha-Sa-Tree-Chai-Kim-Tun, Yha-Sa-Tree-Tug-Kui-Tra-Som-Jong-Lean, Yha-Sa-Tree-Leng-Kun, Yha-Mauy-Lek-1-Tra-Mae-Lean, Yha-Mauy-Lek-2-Tra-Mae-Lean, Yha-Phai-Pra-Lai-Kun, Yha-Phai-5-Kong and Yha-Bum-Rung-Lo-Hit. There are 12 preparations which were partially supported by researches. They are 12 preparations which were partially supported by researches. They are Yha -Pong -Sang-Sa-Wang-Tra-Kang-Kao, Yha-Med-Phog-Leund-Leng-Khun, Yha-Lom-Tra-Keay-Koo, Yha-Loung-Nan-Tra-Ka-Kai, Yha-Sa-Thri-Tra-Khen-Na-Korn, Yha-Bum-Rung-Sa-Thri-Tra-Ka-Ma, Yha-Sa-Thri-Tra-Nung-Pha, Yha-Sa-Thri-Tra-Nung-Pha-Sha-Nid-Nun, Yha-Sa-Thri-Ben-Lo, Yha-Sa-Thri-Pra-Jun, Yha-Sa-Thri-Pen-Pak, Yha-Pra-Sa-Phlai.